

NYÅRS- HÄLSNING

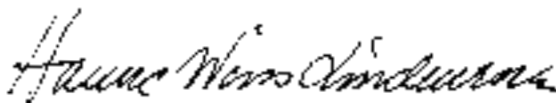
1/02

Vid årets slut är det dags för en uppsummering. Den såväl privat som yrkesmässigt stora händelsen är, att jag under sommaren flyttat tillbaka till Stockholm från Köpenhamn. Med bostad på Heleneborgsgatan och kontor på Åsögatan är jag nu fullständig söderbo. Härligt! Att på morgonen promenera utmed Skinnarviksberget när sikten plötsligt öppnar sig mot Riddarfjärden, Stadshuset och Gamla Stan är helt vidunderligt.

Efter att ha suttit ensam några år, är det också en stor glädje att återigen ingå i en arbetsgemenskap. Den invigningsfest vi fem egenföretagare hade i september var verkligen en bra start på samarbetet för oss på kontoret – och för mig dessutom ett roligt sätt att markera och fira min återflytt. Tack till dig som kom. Och till dig som inte kunde då: Titta gärna in vid tillfälle!

Men visst saknar jag också Köpenhamn och försöker, via tidskrifter och besök, hålla mig ajour med vad som sker i Danmark på plan- och byggområdet. Det politiska klimatet där är jag dock glad att slippa!

Liksom förra året väljer jag i all blygsamhet att låta de tio krönikor jag under det gångna året skrivit för tidningen Byggindustrin utgöra årets jul- och nyårshälsning. På häftets baksida finns en kort beskrivning av vad jag för övrigt arbetat med under 2001 – samt lite om planerna för 2002.

Hanne Weiss Lindencrona

Innehåll

Krönikor

Återställare	2	Marknad för marknad?	7
En omnipotent gestaltare	3	Att leva med trä...	8
Arkitekttjänster skapar mervärde	4	Bevare oss väl!	9
Ett förstärkt storebrorcomplex	5	Land- och sjöscaping vid Öresund	10
Vägen som resans mål	6	Mångkulturellt Köpenhamn	11

Återställare

Restaureringen av ett av modernismens finare monument här i Köpenhamn, Ørstedhus, har just slutförts. Det är Köpenhamns första byggnad av glidformsgjuten, armerad betong, ritad av professor Kaj Gottlob. Byggnaden stod färdig 1934.

Huset hade genom åren successivt förvanskats. Fasadernas kanneleringar försvann och den lätta grå funkisfasaden ersatts av en infärgad smutsgul, fönsterpartierna med sina art deco – inramningar byttes mot tunga, stumma fönsterpartier. Inomhus plottrades de öppna våningsplanen bort och entrén förflackades.

För 40 miljoner danska kronor har de 4000 kvm nu restaurerats och återställts i sin ursprungliga prakt. Den lär ha återfått våningsplanens tidigare öppenhet och transparens. Och entré, trapphus och trappa har klätts i aluminium. Vilken underbar spiralrörelse – som en silverskimrande himlaflykt!

Detta intresse för modernismens hus är glädjande. Det sorgliga är att det känns som ett lite sent påkommet uppvaknande.

Och det får mig att, liksom Morgan Andersson i Arkitekturårets första ledare i BIN, fundera över detta med ålder- ett nästan uttjatat ämne i dessa PPM-tider.

Vi förefaller att ha ett nästan lika schizofrent förhållande till byggnaders ålder som människors. Fast tvärtom om man kan säga så. Nya hus får kämpa för sitt berättigande – äldre hus kan nästan vara hur hopplösa som helst, bara de är just äldre...

Men så ska de vara rejält äldre också. Det förefaller nämligen att vara så, att vi är ganska så skeptiska till byggnader från de epoker som ligger oss närmast i tiden. Och är det inte precis så ungdomar alltid sett på föräldragenerationen; med ett avståndstagande, som de emellertid sällan visar i förhållande till sina "bedsteforældre", det vackra danska samlingsbegreppet för mor- och farföräldrar.

För våra byggnader och stadsmiljöer innebär denna generationsklyfta ett tragiskt, men för byggbranschen säkert lukrativt, faktum. Vi ger oss, med föga pietet men med glatt mod, i kast med genomgripande förändringar i nyare byggnader. När tiden sen hinner i kapp oss, trendmässigt, står vi där med en hybrid, i värsta fall en förvanskning av en bra ursprungsbyggnad.

När jag skriver detta pinnar en liten orostanke i mig. Hur kommer man framöver se på dessa återställande restaureringar, exempelvis den som nyss utförts på Ørstedhus? Kommer man, när avstånd i tid ökats till 70- och 80-talsarkitekturen, att anklaga vår tid för den ovarsamma hanteringen av de onekligen tidstypiska förvanskningarna och tilläggen?

Jag tror inte det. Jag tror att det i längden handlar om kvalitet. Om den mediokra kvaliteten i de tillfälliga och dåligt samordnade åtgärder som över tid skändat Ørstedhus. Och om den goda kvaliteten hos ursprunget och återställaren.

Ett gott råd till arkitekter och byggherrar som vill ge sina byggnadsverk ett långt och rikt liv är därför att satsa på god kvalitet från början. Då hinner inga klåfingriga kolleger eller brukare ge sig på huset förrän det uppnått "bedsteforældre"-status och den respekt, kärlek och integritet som detta naturligen för med sig.

En omnipotent gestaltare

Att förskjuta perspektivet från det trots allt relativt samkulturella Norden, kan också ge stoff för betraktelser, om än ibland av mer kuriös art. Så väckte semesterveckan på den särpräglade vulkanön Lanzarote, helt oväntat, en massa tankar om arkitektens roll och ansvar i bygg- och planprocessen, om gestaltningsmässig despoti kontra ostyrd frihet.

Den person som på detta sätt kastade lavagrus i hela mitt semesterinställda tankesystem var César Manrique (1919- 1992); "mannen som skapade Lanzarote".

CM föddes på Lanzarote men utbildades på Konstakademien i Madrid, där han stannade ett tjugotal år, varefter han bosatte sig några år i New York. Han var, om man ska tro de beundrande böcker och artiklar som skrivits av och om honom, ständigt "inne" i de olika mer avantgardistiska konstnärskretsarna.

1966 flyttar han tillbaka till ett Lanzarote, ett samhälle i ekonomiskt förfall. Han har sett hur Costa Brava – kusten förstörts av turistnäringens ohämmade exploatering av natur- och kulturvärden. Han ville en annan utveckling för sin ö: "En turism för eliten – ett paradiset för de få som har sinne för det speciella".

Han utnyttjar sina förbindelser med sin gamle vän, ledaren av Cabildo Insular, den lokala regeringen. Och konstnären ikläder sig nu stadsplanerar- och arkitektrollen genom att svara för planläggning av öns utveckling och gestaltningen av i stort sett samtliga av öns mer officiella byggnader.

Den första av byggnaderna jag såg kändes intresseväckande. Lavasten, metall och glas i modernistisk form med kontrasterande organiska former som uthållid, vit glasyr. Efter att under en dag ha betat av ytterligare ett antal av hans hus, känns det lite omtuggat och stereotyp, med denna Lanzarotiska tolkning av Frank Lloyd Wright, Bauhaus, Gaudi, Barbapapa och kanske nordafrikanskt formspråk. Och jag kan inte låta bli att undra om det är rätt att en enda person har ett sådant gestaltningsmässigt tolkningsföreträde.

Han gör också en "byggnadsordning" för ön – långt från de funktionskrav vi nu har vant oss vid härhemma. Den talar om att byggnaderna får vara högst några våningar höga. De ska vara additivt kubiska, vita, ha platta tak. Snickerier (numera ofta i metall) ska vara en särskild grön, blå eller brun kulör. Det ÄR vackert, enhetligheten samspelar med variationen på ett fint sätt. Det är tveklöst bättre än Costa Brava. Men ändå – kan man inte leva med lite större risktagande, med lite större svängrum?

César Manrique avskydde trafikljus, alltså är ön full av rondeller – flera med skulpturer utförda av ... ja, guess who? Han får, eller tar sig, även rollen som öns "inofficiella kulturminister".

Ja, att studera resultatet av en så omnipotent människas livsgärning är både upplyftande, roande och förskräckande. "Jag säger bara César Manrique" till de personer som ser en stark stadsarkitekt som ett hot eller som tycker att PBL ger för stark styrning.

Men konstigt nog blev jag inte helt förvånad då jag läste att César Manrique enrollerade sig som frivillig på Francos sida under inbördeskriget.

Arkitektjänster skapar mervärde

Härom morgonen när jag som vanligt blickade ut från burspråkets fönster västerut såg jag till min häpnad att den helt slutna gaveln på Realkredit Danmarks byggnad förändrats. Ett jättelikt fönster hade satts in under natten. Under bråkdelen av en sekund upplevde jag det faktiskt så. Ett stort öppet tvåluftsfönster vette nu mot den relativt nyligen omgestaltade Jarmers Plads.

Men det var en skickligt iscensatt reklamkampanj. Fönstret var monterat på ett stort tygsjok som täckte stor del av fasaden och som försetts med samma mönster och (nästan) samma kulör som stenplattorna i fasaden. Vid närmare påseende noterade jag dock att det påhängda tygstyckets fogmönster inte helt passade in i fasadens och att färgen inte helt återfanns på samma plats i NCS-systemet.

När reklammakaren således lyckades i sitt uppsåt att med bilden väcka mitt intresse, läste jag texten. Med stora bokstäver ovanför det vidöppna tvåluftsfönstret stod det: Öppna för husets möjligheter. Under fönstret, dock med något mindre stil, läste jag med stigande förtjusning: Med Arkitekt hjälp du lite mer överskott i vardagen.

Först efter läsning av Realkredits web – sida insåg jag att Arkitekt hjälpen skrevs med stort A. Det var alltså inte arkitekt hjälp generellt man annonserade om. Det var en uppmaning till den som söker lån för ny-, till eller ombyggnad hos Realkredit att få professionell hjälp genom Arkitekt hjälpen. Den består av ca 250 arkitektföretag runt om i landet som tecknat avtal med Realkredit. Tjänsten som erbjuds är relativt noga preciserad – och med fast pris.

Processen inleds med att den arkitekt kunden väljer kommer på ca en timmes "hembesök" då projektets förutsättningar, problem och möjligheter diskuteras. Den fortsatta processen innebär att arkitekten utarbetar ett förslag, kanske planer + handritade (som det faktiskt står) skisser samt översiktlig kostnadsberäkning. Realkredit rekommenderar att man fortsätter med samma arkitekt om man väljer att gå vidare i processen. Arvode för detta skede ligger dock utanför Arkitekt hjälpens ansvarsområde och görs direkt med arkitekten. Arkitekten ger en rabatt på 4.500 kr på det slutliga arvodet – ett belopp som rimligen ersätts av Realkredit.

Om den överskottskapande arkitektinsatsen hänför sig till att mer professionella åtgärder värderas högre av kreditinstitutet och att man därför kan få högre lån, eller om man menar att de professionella åtgärderna i sig leder till billigare byggen, är väl inte helt uttalat. Men budskapet är i alla fall solklart: Med hjälp av arkitekter, får du råd med en bättre vardag. Med hjälp av arkitekter skapas mervärde.

Tänk om vi även i Sverige, fick se helfasadsannonser på något av våra kreditinstitut om värdet av att använda arkitekter! Tänk om man dessutom vågade vara så djärv, att vidga kampanjen till andra objekt än småhus! Se, det vore en insats värdigt ett Arkitekturår!

Ett förstärkt storebrorskomplex

Dansk byggfack- och dagspress har under senvintern fört en diskussion om en rapport från en sk byggpolitisk Task Force som tillsatts av By- og Boligministeriet och Erhvervsfremmestyrelsen (ungefär Nutek/Vinnova).

Arbetsgruppen uppdrag var att ge förslag på hur man ska komma till rätta med de uppenbara problemen inom byggsektorn. Sambandet mellan pris och kvalitet måste vara lika tydligt avseende byggnader som bilar där konsumenterna vet vad de får när de väljer att köpa en Skoda eller Jaguar. Den dåliga produktiviteten i sektorn är en annan utgångspunkt med den starka orienteringen på hemmamarknaden som en starkt bidragande orsak.

Under rubrikerna Konkurrens, Innovation och Samarbete förs i rapporten fram ett antal förslag. Och man gillar uppenbarligen idén med centrumbildningar! Ett centrum ska offentliggöra priser och kvaliteter för olika byggvaror. Ett annat ska utvärdera byggsektorn och ska samla in erfarenheter och nyckeltal med syfte att bygga upp ett gemensamt benchmarking-system. Och så överväger man behovet av en byggsektorns center för IT, Organisation och Kompetens. Dessutom avser regeringen att utlysa en arkitektävling avseende en ny generation av byggkomponenter. Ett bättre samarbete och kompetensuppbyggnad inom sektorn ses som nödvändigt, bl a föreslås en "partnering-modell" – OPS- Offentligt och Privat Samspel.

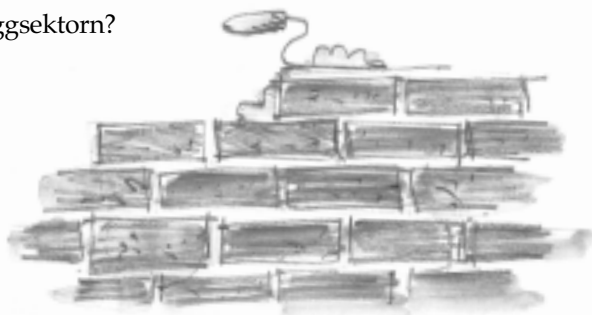
Allt detta är intressant och säkerligen värt att diskutera och analysera. Men vad är det då, som tilldragit sig det största intresset? Jo, den beskrivning av kostnadsbilden som ges i rapporten. Danmark ligger där i topp – eller botten om man så vill – bara övertrumfat av Japan.

Men det som verkligen upprört sinnena är uppgiften att de danska byggkostnaderna ligger ca 40% över de svenska. Rapporten visar dessutom det, även för en svensk, hissnande resultatet att kostnaden för ett virtuellt småhus är 70% dyrare i Danmark än i Sverige

Den starka kritiken och misstron mot dessa siffror har resulterat i omräkningar av olika intressenter och parter, som vi nog får höra mer om framöver. Men de ansvariga för rapporten menar, att tendensen kommer att stå sig. Och detta är givetvis inte ett lättsmält faktum för den danska byggsektorn. Som ytterligare lök på den dansk-svenska laxen kommer att produktivitetsökningen i byggsektorn under den senaste 30-årsperioden anses ha varit ca 85% högre i Sverige än i Danmark.

Bilden tecknas alltså av en vanestyrd, konservativ och fördomsfull sektor. Men är det så förvånande egentligen i ett land där kungahusets särstatus är extrem, med europeiska kungahusmått mätt. Och där regeringen i dagarna lägger fram ett lagförslag som snarast förefaller att befästa de kungliga privilegierna. I den diskussion som under hösten fördes i Politiken hänvisades bl a till den förebildliga moderniseringen av det svenska kungahuset. Svaret från en politiker var lika förutsägbart som beklämmande: Vi i Danmark ska sannernligen inte eftersträva svenska förhållanden...

Måntro detta gäller även byggsektorn?

Vägen som resans mål

En bilfärd genom det fagra, danska landskapet bjuder på många upplevelser. Idylliska landsbyar med bagerier och värtshus, öppna, böljande, vackra landskap, möten med vattendrag och flacka strandlandskap. Och överallt havet. Och där vindmøllor, idylliska vitkalkade kyrkor med trappgavlar och den oftast vajande Dannebrogen är vanliga inslag i bilden.

Här finns vägar som flyter fram med sådan självklar elegans i landskapet att man blir osäker på om det är fråga om naturlig anpassning av vägen i landskapet eller avancerad landscaping. Det är vägar som bjuder på vackra utblickar och som framhäver landskapet. Ibland är det rentav förbryllande och hissande att man i detta småskaliga land tillåter något så storskaligt. Eller kanske är det så att man rentav behöver vägen, detta storskaliga element för att hålla fast, förstärka och forma landskapet.

Synen på vägutformningen påverkas av och påverkar samhällsbyggandets ideologier och värderingar. I Sverige fortsätter vi att ta avstånd från det storskaliga och det utmanande. Och här skönjer vi ett förhållningssätt som skiljer sig från det danska – och som känns igen från andra arkitektoniska områden som stadsbyggande och arkitektur.

Det senaste decenniet har "Vackrare Vägar" blivit ett vedertaget begrepp i Sverige. Och vi ser redan många goda resultat av denna massiva satsning när vi rör oss i den svenska vägarkitekturen. Vägverket arbetar ambitiöst på central och regional nivå med att integrera gestaltungsfrågorna i sin verksamhet. Man har utarbetat en policy för vägarkitekturen, satsar brett på kompetensutveckling inom vägarkitektur, tar råd av särskilda Skönhetsråd, utarbetar idéskrifter, planerar seminarier och konferenser. Insatserna får en särskild skjuts under Arkitekturåret då även en designtävling för vägutrustning genomförs och då särskilda satsningar görs för att förstärka dialogen med allmänheten.

I Vägverkets välformulerade Policy för vägarkitektur står bl a att vägarna genom sin lokalisering och utformning (ska) anpassas till omgivande landskap och bebyggelse. Och det känns omedelbart svårt att invända mot denna mycket svenska ansats. Men går det alltid att "anpassa" en stor väg? Är det inte som att säga att ett det omdiskuterade höghuset utanför Malmö, i Hyllie, ska anpassas till omgivande åker?

Varför är vi så rädda för att låta vägen synas? Till skillnad från kongressanläggningen i Hyllie är de allra flesta av oss överens om att vägar behövs. Att kamouflera eller gömma undan en mångfilig motorväg är svårt, för att inte säga omöjligt. Kanske kan lösningen i vissa lägen vara att planera och utforma väl – och att därmed låta vägen bli ett gestaltningselement i sig själv. Eller att låta en vacker bro ersätta en tunnellsöning.

Begreppet "förhålla sig till" är nog mer relevant och täckande för den vidgade ansats jag efterlyser, inom vägbyggandet och på andra samhällsbyggnadsområden. Detta kommer

säkerligen, och med rätta, att i de flesta fall leda till en "anpassning". Men det öppnar också för andra synsätt.

Marknad för en marknad?

Min dotter och jag har roat oss med att "samla på oss" danska uttryck och begrepp som hänför sig till mat - och det finns ett otal. Av detta kan man lätt få det intryck bekräftat, som danskarna älskar att marknadsföra, nämligen att Danmark är ett "matland", närmast i världsmästarklass.

På detta, liksom på en del andra områden är, enligt min uppfattning, den danska självbilden klart överdriven. Den traditionella danska maten är nog mer fett- än näringsrik, den är sås- och majonnäsbelagd. I hälsoministeriet, som oroas av uppgifter om den för europeiska förhållande låga medellivslängden för danskar, ser man också en förändring av kosten som nödvändig.

Och säger det inte en del om ett lands matkultur, när man i huvudstaden inte hittar en saluhall eller ens någon vettig torghandel! Så är det nu i Köpenhamn där man successivt avvecklat fiskhandeln vid Gammel Strand och minimerat grönsaks- och fruktmarknaden vid Israels Plads.

Men det ska bli ändring – på sikt! I slutet av juli öppnade "livsmedelministern" Ritt Bjerregård en utställning om ett Saluhallsprojekt på Israels Plads. Projektet initierades för ca tre år sedan av en intressegrupp, Københavns Torvelaug och det har fått starkt stöd från kringboende, från departement, kommunala instanser och stadens skönhetsråd.

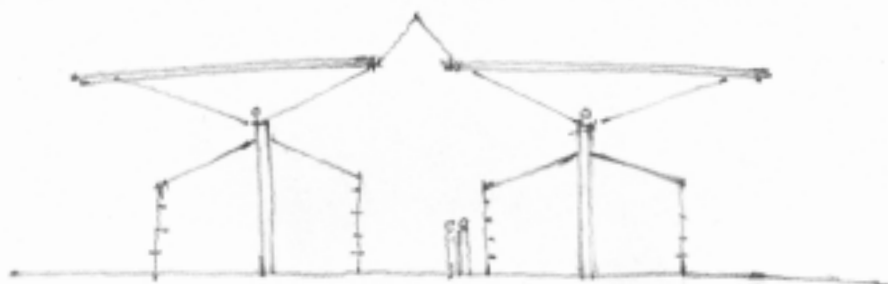
Det senare är inte att förundra sig över- för Israels Plads är i dag är ett råddigt, skräpigt och "ofokuserat" torg. Det består av två obebyggda kvarter i den täta bebyggelseväven från 1900-talet början. Den del, där salutorget planeras, innehåller en bensinmack, begränsad torghandel med tydlig "baksida" mot torget samt skabbiga containers för förvaring av grönsakshandlarnas stånd, avfall mm.

Förslaget ser mycket spännande ut! Det består av två hallar som konstrueras som "svävande tak", burna av slanka pelare. Mellan dessa två finns ett öppet torgrum med träd och bänkar och tre rader med torgstånd. Trädplanteringen kan inledningsvis förväna, eftersom Köpenhamns innerstadstorg, befriande nog, sällan "begrönskas" i samband med upprustning.

I detta fall finns det dock en logik i grönskapandet. Torget ligger inom ett av de stenstadsstråk som bryter det grönbälte som tidigare utgjordes av vallgraven runt Köpenhamn och där man finner Tivoli, Ørstedsparken, Botanisk Have, Østre Anlæg och Kastellet. Jag tycker således att man kan se förslaget som en "hommage" åt tidiga stadsplanerarens idéer och drömmar.

Den nya handelsplatsen får ett central läge i staden. Israels Plads ligger granne med Nørreport, som redan i dag är den plats i staden där flest köpenhamnare rör sig på resa mellan arbete och bostad. Där finns i dag pendeltåg, busstation och underjordiskt garage. Byggandet av station för minimetron pågår. Så det borde finnas en marknad för denna marknad.

Förhoppningsvis kommer projektet att genomföras – med början enligt planerna hösten 2002. Jag ser verkligen fram mot att besöka denna nya plats och hoppas att den ska bli en skön förening av arkitektoniska och kulinariska upplevelser, av fröjder för öga, näsa och gom.

Att leva med trä...

*Åldrarnas ålder var träets.
Sträckte sig en gång till alla.
Försynade alla med medel:
Räfsor magerfingrade i starrhö,
Slevar i fattigmansrodd genom år av vattgröt.*

*Den stora formbarheten
Kommen ur livets skog:
Vävstolar, båtstora tråg.
Masttopp pendlande bland stjärnor.
Kista multnande i jord.*

Dessa underbara strofer av Harry Martinson speglar väl ett förhärskande förhållningssätt till träet: det ursprungliga, nästan eviga materialet, så nära den knotiga handen, följeslagaren från vaggan till graven. Det är sant, det är vackert, det är självklart – och det är otillräckligt som bärande argument för trä som ett modernt byggnadsmaterial.

För några år sedan konstaterades att Sverige sackat efter som träbyggnadsnation. Vår nationella, närmast religiösa, tro på träets inneboende godhet var alltså otillräcklig, kanske rentav en hämsko, för ett modernt träbyggande.

Staten/NUTEK och den svenska träindustrin har därför, inom ramen för ett treårsprogram, tillsammans satsat uppemot en miljard på att utveckla nya byggsystem för trä och träprodukter. Marknadsföringen av träbyggande och träprodukter har setts som en viktig del av den stora träsatsningen. Arkitektur-ens, den goda designens, betydelse i det sammanhanget har glädjande nog uppmärksammat. Medel har bl a ställts till förfogande för en grupp arkitekter, som ska utveckla sitt träkunnande – ett inspirerande arbete som jag är djupt involverad i.

Trähus 2001 på Bo01 utgör ett viktigt policymässigt inslag i ovan nämnda program. Trots att huset inte ligger vid "guldkusten" ut mot Öresund, där man hittar de mer spektakulära bostadshusen, bedöms att ca 2/3 av mässans besökare varit i kvarteret! Trähusprojektet har, såvitt jag kunnat utläsa, hittills bedömts positivt av såväl professionella bedömare som allmänheten.

Treårsprojektet är avslutat för statens del. Kanske har man lyckats med syftet att skapa en efterfrågan på trähus hos allmänhet/beställare. Och en viss produktutveckling har onekligen kommit i gång. Men om träbyggandet ska bli mer än en dagslända krävs att träindustrin och byggbranschen fortsätter det arbete med system- och produktutveckling samt marknadsföring som initierats under treårsperioden.

För byggsektorn innebär detta att vi tydligare måste formulera våra krav på produkter och processer, och också att vi vågar gå delvis nya vägar. För träindustrin krävs ett förändrat synsätt där man blickar framåt – mot byggsektorn och vänder skogen ryggen. Detta måste med nödvändighet innebära att man måste förädla sin råvara, skogen, och marknadsföra denna förädlade produkt. Konsumenten bryr sig inte om kolet, potatisen eller sockerbetan men värderar den slipade diamantens lyster, brännvinets arom och sockrets renhet.

Bevare oss väl!

Denna rubrik är en *återanvändning* från Byggnadsvårdsåret 1975. Jag betonar detta, eftersom jag i dag läst att Oscar Wilde ska ha sagt att medelmåttor *lånar*, genier *stjäl*.. Inget av dessa epitet är ju särskilt lockande.

Jag var kampanjsekreterare för Byggnadsvårdsåret, efter ett års bevarandestudier på Mejlan. Jag var lidelsefullt engagerad i bevarandefrågan. Jag minns bl a kampen för att få "byggnadsvården" att omfatta alla typer av bebyggelse (ej bara slott o dyl), samlade bebyggelsemiljöer (ej bara enstaka byggnader) och parker, samt att sträcka sig långt fram i vår tid, rentav omfatta allt som byggts (i st f den magiska 100-årsgränsen).

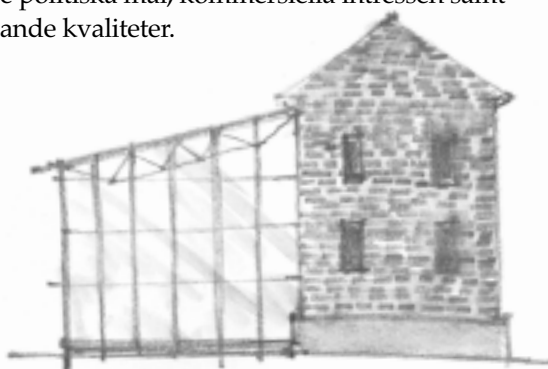
Detta erinrar jag mig när jag läser förslaget till ny lokalplan för ett kvarter i Köpenhamns Indre by. Bakgrunden är att ett legendarisk varuhus, Daells, sedan flera år lagt ner sin verksamhet. Varuhuset hade funnit på platsen sedan 1912. 1933 revs det ursprungliga varuhuset och ersattes med en stilig funkisbyggnad ritad av Kastruparkitekten Vilhelm Lauritzen. Sedan har detta hus byggts om och till ett flertal gånger under 40- och 50-talet. Daells utgör ett storskaligt inslag i kvarterets mestadels småskaliga, klassicistiska bebyggelse.

Byggherren vill bebygga den aktuella fastigheten med ett stort hotell, affärer och bostäder. Erik Møllers Tegnestue har utarbetat ett förslag till bebyggelse för fastigheten.

Det sk lokalplaneförslag som upprättats utifrån detta förslag förutsätter att Lauritzens byggnad från 1933 återställs i sitt ursprungliga skick – det gäller främst fasaden som återfår sin rödbruna puts, mörka granitsockel och vita horisontella fönsterband. Pieteten är dock inte större än att man t ex får bygga ut takvåningarna och mot gården lägga på ett glasat trapphus och en 10 m hög glasbyggnad. Detta ska genomföras med "ett materialval och i ett formspråk som harmonierar med Lauritzens". De nyare husen bedöms ha sämre arkitektonisk kvalitet. Eftersom fönsterplaceringen anses olämplig för hotellrum, förutsätts fasaden där få ett "nutida och modernt formspråk".

Det har tidigare stormat kring utbyggnad av Daells varuhus. Byggherren ville vid mitten av 40-talet bredda en angränsande gata för att få tillåtelse att överskrida tillåten byggnadshöjd. Detta gav upphov till en fullmäktigedebatt som resulterade i att den existerande gatulinjen bibehölls – en för Köpenhamns innerstad epokgörande policyförändring, där bevarandefrågan vann över det som kallades "Cityutvecklingen". Att döma av de schablonmässiga reservationerna till lokalplaneförslaget, är detta inte lika kontroversiellt.

Jag tycker Daell-projektet är mycket spännande och svarar mot många av mina förhoppningar under arbetet med Byggnadsvårdsåret. Inte är det en restaurering eller ens en "återställare" det handlar om. Men man tar tydligt avstamp i det som finns, och lyfter med en tilltalande tro på kvaliteten hos samtidsarkitekturen. Det har potential att bli ännu ett gott exempel på den danska balansgången mellan högtravande politiska mål, kommersiella intressen samt arkitektoniska och byggnadsvårdande kvaliteter.

Land- och sjöscaping vid Öresund

Ett ljust, köpenhamnskt sommarminne. Jag är 10 år. Jag är på en endags cykelutflykt med min bästa väninna och hennes föräldrar. Vi cyklar oändligt långt och hamnar till slut vid vattnet. Den otroligt långa bryggan, som liksom står på styltor, sträcker sig ut i vattnet. Vid ändan av denna de skraltiga, turkosa badhusen.

Och så plötsligt en dag, ett antal decennier senare, på en av mina många bilturer mellan Kastrup och Köpenhamn, får minnesbilden ett fäste i verkligheten. Det var Helgoland vid Amager Strand vid Öresund vi hade cyklat till då, vid mitten av femtiotalet. Och fram ur minnets skrymsle letade sig fångdoft, glassmak och ömhetskänslan i baken.

Nu inser jag, att det inte är så konstigt att det var dit vi sökte oss den gången. Amager Strand var och är den enda badstranden i Köpenhamns kommun. Varma sommarkvar dagar besöks området av uppemot 40 000 personer. Men markområdet mellan Öresund och den ganska så trafikerade Amager Strandvej är smalt och vattnet mycket långgrund. Parkeringsmöjligheterna är otillräckliga, småbåtshamnen för liten.

Nu ligger ett förslag för Amager Strandpark som i ett genialt nafs ska lösa samtliga problem. En långsmal ö, 1800 m lång och 150-250 m bred, "byggs" utanför den nuvarande kustlinjen. På utsidan av ön etableras en sandstrand med sanddyner av varierande höjd. Mellan denna ö och den nuvarande parken bildas en lagun vars bredd varierar mellan 30- 50 m. Parkering ordnas i den nuvarande strandparken och på den konstgjorda ön, innanför sanddynerna.

I områdets nordliga del, invid vattnet, planeras ett område med uppskattningsvis 480 lägenheter. Detta är dels ett led kommunens övergripande bostadspolitiska ambition att öka antalet familjebostäder, dels ett nödvändigt element i finansieringen av hela Strandparksprojektet.

För att få medborgarna engagerade i projektet utarbetade man ett sk Strandlaboratorium, en 630 kvm stor modell i den nuvarande strandparken. Alla element (hus, träd, vägar broar etc) var flyttbara. Varje dags arrangerades modellen i enlighet med kommunens förslag. De förändringar som föreslogs av allmänheten fotograferades. Strandlaboratoriet fanns också i en virtuell, interaktiv modell. Det förefaller inte som om de ekonomiska konsekvenserna funnits med som en parameter i modellen.

Enligt tidplanen ska anläggningen kunna tas i bruk hösten 2003. Detta tyder inte på att man förväntar sig några mer problematiska politiska konflikter eller någon stark medborgaropinion mot förslaget.

Men Amager är en folklig stadsdel med stark integritet och självkänsla. Därför har hörts kritiska röster mot det föreslagna exklusiva, "o-amagerska" bostadsområdet.

Och som alltid när förändringar föreslås, speciellt i ett naturskyddsområde som detta, finns det en lokal bevarandeopinion som ser ingreppen som övergrepp. Men den nuvarande strandparken är endast ca 60 år gammal och byggd på fyllnadsmassor. Så man kan kanske påstå, att den föreslagna land- och sjöscapingen är en vidareutveckling av den tidigare metoden som använts på platsen: att göra naturen till kultur.

Mångkulturellt Köpenhamn

Fylld av ilska, förtvivlan och skam efter den pinsamma danska valrörelsen och den, tyvärr inte alls förvånande, valutgången söker jag något som kan visa för mig, att allt i Danmark inte är främlingsfientlighet, nationell självgodhet och inskränkt provinsialism.

Och då letar jag ur bokhyllan fram fyra småskrifter som jag tidigare bara ögnat. Det är fyra guideböcker till de mest invandratäta stadsdelarna i Köpenhamn; Nørrebro, Vesterbro, Østerbro och Amagerbro.

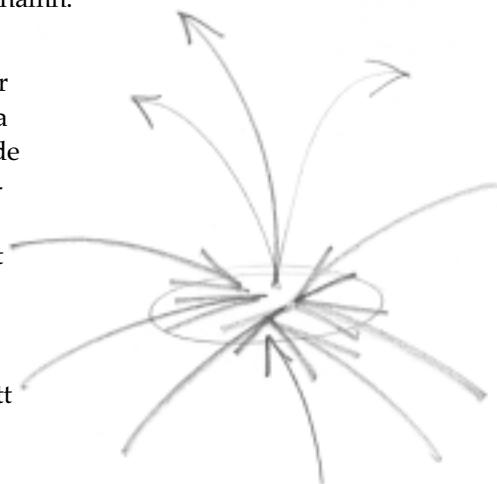
Böckerna, som alla har underrubriken "*Genom den mångkulturella staden*", beskriver övertygande, för att inte säga närmast övertydligt, sambandet mellan Köpenhamns successiva framväxt och dess invandringshistoria från 1600-talet till dagens situation. 1880 var en av tolv invånare i Köpenhamn född i utlandet. Sedan fördanskades Köpenhamn, bl a genom stor invandring från provinsen. Men 1997 var återigen var tolfte invånare i Köpenhamn invandrare eller barn av invandrare.

Köpenhamns innerstad är tydligare mångkulturell än Stockholms. En förklaring till detta är, att boendestandarden där var så usel i innerstaden under 1960-talets stora arbetskraftsinvandring. Folk från Jugoslavien, Turkiet och Pakistan flyttade således in i de billiga, närmaste slumartade bostäderna. Där etablerade man sina verksamheter och byggde upp sina nätverk. Det betyder också att den generation av invandrare som kom då, har hunnit prägla stadens fysiska, sociala och kulturella uttryck.

Guideböckerna lyfter fram det positiva i det mångkulturella utbudet av affärer, restauranger, organisationer, verksamheter mm, de hjälper besökaren se det positiva i brokigheten i det nya varuutbudet, i dofterna och ljuden. Man berättar om namn på byggnader och gator, m m, uppkallade efter betydelsefulla personer som betraktas som danska, men som har utländskt ursprung. Man berättar också om områdenas historia, om enskilda byggnader, parker, m m. Man föreslår promenadstråk genom området. Det är verkligen utmärkta små böcker. Min enda kritiska kommentar är att jag saknar uppgift om arkitekt när man beskriver olika planer, byggnader och anläggningar.

Och det är inte bara en "upphovsrättslig" kommentar. Av arkitektnamnen skulle man också kunna spåra utländska inslag i det man vanligen betraktar som "pæredansk" och typisk för Köpenhamns byggnadskonst. Det kan vara allt ifrån importen av idéer, arkitekter, byggmästare och hantverkare från Nederländerna då Christianshavn anlades på 1600-talet, via den danska klassicismens anfader fransmannen Nicolas-Henri Jardin till Zaha Hadid, irakisk kvinnlig arkitekt, som just bjudits in att ge förslag till utbyggnad av konsthallen Ordrupgård utanför Köpenhamn.

Som arkitekt och stadsplanerare är det således tämligen lätt att argumentera för öppenhet mot andra kulturer. Men detta räcker knappast som motargument till de främlingsfientliga strömningarna i Danmark. I den ideologiska myllan frodas knappast några exotiska växter. Och det ska bli intressant att se om danskarna kommer att utveckla ett "nynationalromatiskt" formspråk – och var i byggnadstraditionen man i så fall kommer att tro sig finna de av utländska influenser obesmittade danska förebilderna.

Året som gått...

Under året har jag fullföljt arbetet med utbildning i Vägarkitektur för Vägverkets projektledare. Jag höll i en första "provkurs" som genomfördes på försommaren. Därefter har Vägverket själva drivit två ytterligare kurser och två planeras för 2002. Totalt kommer ca 100 projektledare att ha genomgått denna sexdagarsutbildning. Ambitiös satsning av myndigheten, måste man säga. Dessbättre verkar det som om utbildningen är mycket uppskattad bland kursdeltagarna. Ja, det finns många sätt att arbeta för "den goda arkitekturen"...

Kulturdepartementet hade ambitionen att under det svenska EU- ordförandeskapet genomföra ett internationellt arkitektursymposium i Stockholm. Arkitekturmuseet fick uppdraget att planera och genomföra detta. Jag anlätades som projektledare – ett intensivt och mestadels roligt jobb i nära samverkan med museet och departementet. Konferensen Children – Identity – Architecture genomfördes i mitten av maj på Arkitekturmuseet.

Arbetet med Arkitektnätverket för Träbyggande som inleddes redan under 2000 fortsätter fram till nästa sommar. Under året har vi ägnat oss både åt intern verksamhet – kunskapsuppbyggnaden som gör de 16 arkitekterna till "träexperter" – och extern verksamhet – synliggörandet utåt. Olika nätverksmedlemmar har således medverkat i konferenser, utställning i Trähus 2001 på Bo01, mm. Arbetet pågår med en web-sida, troligen kallad wood-web.se. Nätverksmodellen ses som så intressant och förebildlig att man nu diskuterar att etablera ett motsvarande för byggarna.

ArkForts, och därmed mitt, samarbete med utbildningsföretaget BFAB fortsätter. Nu när jag är tillbaka på hemmaplan, hoppas jag kunna delta mer aktivt i det arbetet. Och jag envisas med att hävda att kvalificerad undervisning är ett viktigt komplement till andra metoder för arkitekter att höja sin kompetensnivå. I vad mån Sveriges Arkitekter kommer att blåsa liv i sitt vilande företag ArkFort vet vi ännu inget om. Den frågan lär väl klarna under det kommande året.

Jag har också förmånen att delta i några arbetsgrupper, kommittéer och motsvarande. Efter att ha lämnat sekretariatet för EuroPan, har det varit roligt att hålla kvar kontakterna via kommittéarbetet. Vägverkets programgrupp för arkitekturåret startade intensivt på nyåret då en mängd aktiviteter påbörjades och vi ska, såvitt jag förstår, fortsätta verksamheten även under 2002. Sedan några månader ingår jag i redaktionskommittén för tidningen Träinformation.

Under det gångna året har jag ordnat flera studiebesök i Köpenhamnsregionen. Denna del av min verksamhet avser jag att hålla vid liv, trots hemflytt. Så hör av dig om du/ditt kontor är på väg dit och behöver hjälp "på vägen".

HWL Arkitekt AB

Åsögatan 122 • 116 24 Stockholm

Telefon 08-640 41 23 • Fax 08-640 64 31 • Mobil 070 - 571 36 29

e-post hanne@hwl.se